

РЕСУРСНО-ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ РЕСУРСІВ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

RESOURCE AND FINANCIAL MECHANISM OF PUBLIC MANAGEMENT OF THE DEVELOPMENT OF INTELLECTUAL RESOURCES OF THE ECONOMY OF UKRAINE

У статті обґрунтовано напрями удосконалення ресурсно-фінансового механізму державного регулювання розвитку інтелектуальних ресурсів економіки України шляхом визначення векторів інвестування в розвиток інтелектуальних ресурсів економіки України: інвестування у сфері регіонального ринку праці, скорочення масштабів масової трудової міграції за кордон, інтенсифікація соціально-економічного розвитку економіки за участі інтелектуальних ресурсів, подолання негативних тенденцій звуження ринку висококваліфікованої робочої сили, спроможної масово втілювати інновації, стимулювання інвестицій в інтелектуальні ресурси, яке здійснюється шляхом благодійництва. Визначено, що для поліпшення якості та збільшення кількості інтелектуальних ресурсів необхідно спрямовувати інвестиційні ресурси на перенавчання існуючого трудового потенціалу більш конкурентоспроможним професіям, перепрофілювання, підвищення кваліфікації, оскільки вкладання коштів у перепідготовку адаптованих до умов конкретного виробництва працівників забезпечить швидку віддачу. Доведено, що потрібно заохочувати та підтримувати бажання персоналу здобувати вищу освіту, створювати умови для підвищення його культурного рівня, охорони здоров'я, законодавчо стимулювати вкладення благодійних коштів у розвиток інтелектуальних ресурсів.

Ключові слова: розвиток, інтелектуальні ресурси, ресурсно-фінансовий механізм, публічне управління, державне регулювання, економіка.

The article substantiates the areas of improving the resource and financial mechanism of state regulation of intellectual resources of Ukraine's economy by determining the vectors of investment in the development of intellectual resources of Ukraine's economy: investing in the regional labor market, reducing mass labor migration abroad, intensifying socio-economic development intellectual resources, overcoming the negative trends of narrowing the market of highly skilled labor, able to massively implement innovations, stimulating investment in intellectual resources, which is carried out through charity. It is determined that in order to improve the quality and increase the number of intellectual resources it is necessary to direct investment resources to retraining existing labor potential to more competitive professions, retraining, advanced training, as investing in retraining adapted to specific production conditions will provide a quick return. It has been proved that it is necessary to encourage and support the desire of staff to obtain higher education, to create conditions for raising their cultural level, health care, to legally stimulate the investment of charitable funds in the development of intellectual resources.

Key words: development, intellectual resources, resource-financial mechanism, public administration, state regulation, economy.

УДК 351: 331.101.262:33
DOI <https://doi.org/10.32843/rma2663-5240-2020.19.23>

Шопша М.М.

старший викладач кафедри психології, ПРАТ «ЗВО «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Постановка проблеми. В умовах посилення світових глобалізаційних процесів та прискорення темпів науково-технічного прогресу визначальним чинником розвитку національної економіки є інтелектуальні ресурси, від яких залежить конкурентоспроможність як окремих економіки, так і держави в цілому. Усвідомлення цього вимагає формування нової парадигми знань щодо створення, ефективного використання та збільшення інтелектуальних ресурсів, що стане фундаментом моделі інноваційної економічної системи. Її впровадження дозволить зміцнити світові позиції держави, підвищити рівень добробуту та якості життя її народу. Перспективи побудови в Україні інтелектуально-інноваційної системи, особливо на регіональному і галузевому рівнях, гальмуються існуючими інституціональними умовами. Знижується здатність національної економіки до створення інтелектуальних ресурсів, а також можливості впроваджувати передові іноземні технології.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток теорії та практики удосконалення управління інте-

лектуальними ресурсами України внесли такі науковці, як: О. Амосова, В. Базилевича, І. Білоус, Н. Гавкалова, В. Гейця, Б. Дергалюк, Ю. Зайцева, С. Кісь, Н. Кравчук, Л. Курило, Л. Лазебник, Г. Ляшенко, Е. Лібанової, В. Мандибури, Р. Марутян, Ю. Пахомов, О. Попело, В. Савчука, Л. Федулової, А. Чухно, В. Якубенко та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим, у контексті реалій ринкових перетворень в Україні ряд питань щодо функціонування механізмів державного регулювання розвитку інтелектуальних ресурсів ще залишаються недостатньо дослідженими. На сьогодні не розкритими залишаються питання щодо інструментів реалізації механізмів державного регулювання інтелектуальних ресурсів економіки України, формування фінансового механізму, інституціональних принципів та підходів до оцінки об'єктів інтелектуальної власності, визначення правових чинників та економічних стимулів для їх розвитку.

Метою статті є обґрунтування теоретико-методичних засад і розробка практичних

рекомендацій щодо розробки ресурсно-фінансового механізму публічного управління розвитком інтелектуальних ресурсів економіки України.

Виклад основного матеріалу. Ресурсно-фінансовий механізм державного регулювання розвитку інтелектуальних ресурсів економіки України складається з сукупності елементів. Основним з них на даний час має бути відповідний механізм залучення державних інвестицій в інтелектуальний капітал.

Фінансування освітньої діяльності державних навчальних закладів освіти за рахунок коштів державного бюджету здійснюється Міністерством освіти і науки України та іншими центральними органами виконавчої влади, в підпорядкуванні яких знаходяться навчальні заклади освіти, у відповідності з державним замовленням (контрольними цифрами) на підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації працівників, виходячи з встановлених державних, у тому числі галузевих, нормативів фінансування.

Діяльність навчальних закладів та установ, базованих на приватній формі власності фінансується його засновниками (засновником) та споживачами освітніх послуг.

Фінансовий механізм є сукупністю форм та методів створення та використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення різноманітних потреб державних структур, господарських суб'єктів і населення [1].

Основними джерелами фінансового забезпечення інтелектуальних ресурсів відповідно до чинного законодавства є:

- кошти державного та місцевих бюджетів;
- кошти юридичних і фізичних осіб, громадських організацій та фондів, у тому числі спонсорські, благодійні внески і пожертвування;
- кошти галузей національної економіки;
- кошти від надання навчальними закладами та установами додаткових освітніх та інших послуг (в сфері освіти);
- гранти;
- кредити на розвиток навчальних закладів усіх рівнів та здобуття освіти;
- кошти від здійснення економічної діяльності [2].

Сам процес інвестування – це не тільки вклад грошових ресурсів, а й цілеспрямована, прогнозована, систематизована діяльність направлена на досягнення головної мети ефективного формування інтелектуальних ресурсів – створення доданої вартості, збільшеної на ту частку, що є результатом інтелектуальної діяльності. За таких обставин інноваційно-інтелектуальний продукт набуває права об'єкту інтелектуальної власності.

Іншим джерелом фінансування є оптимізація використання фінансових ресурсів ЗВО, а саме: закриття безперспективних спеціальностей, укрупнення ЗВО з метою економії адміністративних витрат, більша автономія ЗВО у сфері використання зароблених фінансових ресурсів з метою підвищення їхньої мотивації.

ЗВО мають можливість зекономити на проведенні тендерів та закупівлі матеріально-технічних ресурсів з метою забезпечення безперебійності та високого рівня навчального та наукового процесів. При проведенні тендерів ЗВО могли б об'єднуватись у асоціації і закупувати партії матеріально-технічних ресурсів більшими партіями, що дало можливість отримати знижку на обсягах закупівлі.

ЗВО не використовують також різні форми кредитування. Залучення кредитів дозволило б багатьом проектам вітчизняних науковців принести значні надходження до власних освітніх закладів та бюджету держави. Наприклад, зараз гостро стоїть проблема забезпечення навчального процесу сучасним обладнанням технічних спеціальностей та напрямів. Для цього можна скористатися лізингом для отримання сучасного обладнання та технічних засобів [3-4].

При цьому значної ролі повинно набувати саме державне інвестування. Якщо за інноваційні процеси, що відбуваються на підприємствах різних форм власності, зокрема приватної, відповідальні самі бізнес-організації, то за створення потужної національної інноваційної системи, основою якої є саме формування та розвиток економіки знань не можуть відбуватися без державного інвестування. Формування ринку знань безпосередньо пов'язано з організаційно-економічним забезпеченням державного регулювання у сфері освіти, захисту об'єктів інтелектуальної власності, трансферу технологій, інноваційній та інвестиційній політиці тощо.

Особливості відтворювальних процесів, що здійснюються на сучасному етапі економічного розвитку, а також організаційно-економічний механізм їх державного регулювання, надає можливостей не тільки для формування та розвитку інтелектуалізації суспільства, але й для розвитку техніко-технологічних та соціально-орієнтованих багатофакторних змін, що вимагають зовсім іншого бачення ролі держави як суб'єкту суспільних інтересів. Так як на формування інтелектуальних ресурсів безпосередньо впливає ефективна державна політика, яка повинна бути зорієнтована як на кількісний так і якісний розвиток усіх сфер як матеріального, так й нематері-

ального виробництва. Отже, державний вплив на рівень розвитку нематеріального виробництва безпосередньо сприяє підвищенню рівня формування інтелектуальних ресурсів, що не можливо здійснювати без відповідних знань, вмінь, навичок, компетенцій, освітнього та духовно-культурного рівня, інформаційного забезпечення, тощо [5-6].

Як приклад вищезазначеної тези, слід розглянути вплив процесу формування інтелектуальних ресурсів на рівень продуктивності праці та ріст ВВП.

По-перше, при зменшенні відрізка часу на виготовлення одиниці товару (продукції та послуг) загальний об'єм випуску за конкретний проміжок часу збільшується і, як наслідок, підвищується сукупний об'єм доданої вартості.

По-друге, зі сталим або поступово зростаючим об'ємом виробництва товару (продукції та послуг) при управлінні підвищенням якості відповідно до міжнародних стандартів серії ISO, відбувається поступове підвищення рівня ВВП та в свою чергу, доданої вартості, збільшеної на ту частку, що є результатом інтелектуальної праці.

В сучасному глобалізованому середовищі дедалі відчутнішою стає градація країн за технологічною структурою економіки. Провідні країни зміцнюють позиції через спеціалізацію

на дохідній наукомісткій продукції і прорив у шостий технологічний уклад. Країни другого ешелону орієнтуються на вже освоєні нові технології, а країни третього ешелону перебувають на периферії технологічної гонки і задовольняються дрібними технологічними нішами. І нарешті країни-аутсайдери спираються на старі технологічні уклади. Міжнародна спеціалізація країн вже не зумовлюється можливостями країни виконувати певні етапи науково-інноваційного циклу.

Щоб забезпечити декларований стратегічний напрям створення інноваційної моделі інтелектуального розвитку економіки в Україні необхідно якісно оновлювати організаційно-економічний механізм освоєння науково-технічного потенціалу.

Механізм впливу інтелектуальних ресурсів на ріст ВВП зображено на рис. 1.

Отже, поступова змінна й ускладнення характерних особливостей праці пов'язано як з розвитком суспільства, так і самої особистості, тобто джерелом науково-технічного прогресу є трансформаційна здатність інтелектуальних ресурсів. За умови ефективного формування інтелектуальних ресурсів науково-технічний прогрес впливає на зростання продуктивності праці, яка, у свою чергу, сприяє підвищенню рівня ВВП, як суми доданих вартостей.

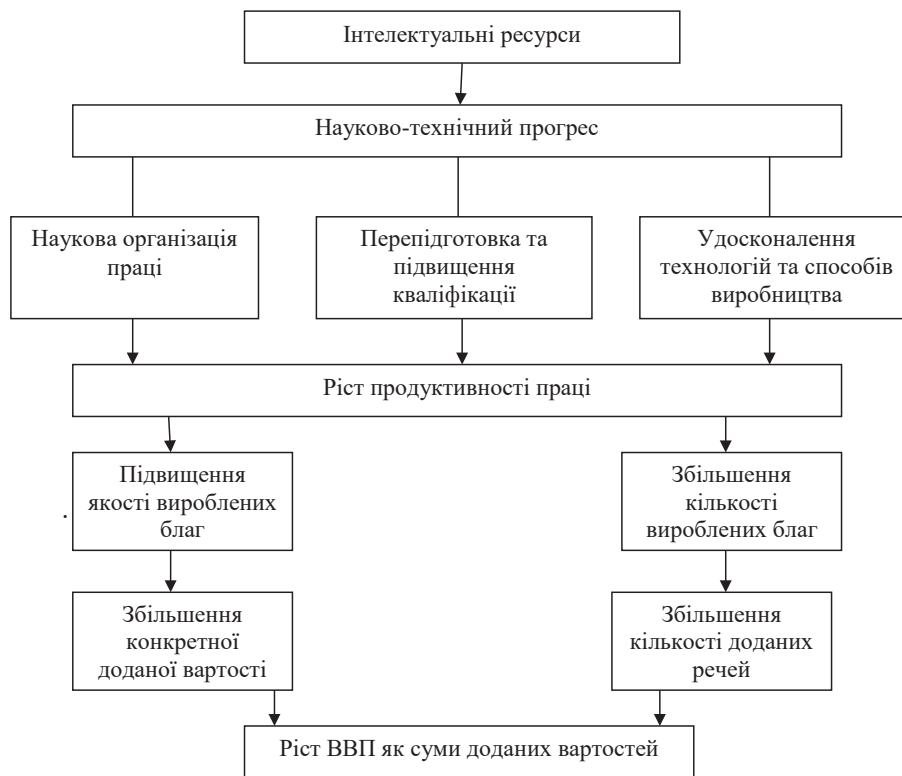

Рис. 1. Механізм впливу інтелектуальних ресурсів на зростання ВВП

Так як додана вартість структурується як прибуток підприємства й заробітна плата працівників, то й її розподіл повинен відбуватися виходячи з особистого внеску як носія інтелектуальної праці, так і підприємства в цілому. Розглянемо основні елементи ресурсно-фінансового забезпечення розвитку інтелектуальних ресурсів економіки України.

Разом з тим, Україна і надалі володіє достатньо високим науковим і інтелектуальним потенціалом. Цей потенціал як академічної, так і вузівської науки, за певних умов міг би зіграти позитивну роль у трансформації економіки в інноваційну. Якщо виходити з того, що інноваційна економіка – це прискорена заміна як товарів кінцевого споживання так і засобів виробництва на основі фундаментальних і прикладних наукових досліджень, то активізація організаційно-економічного механізму впровадження у виробництво найбільш передових технологій, дозволить виробляти конкурентоспроможну продукцію. Але таке виробництво вимагає якісного оновлення технологій підготовки спеціалістів, які, на нашу думку, повинні бути інженерами-дослідниками, володіти сучасними методиками наукового пошуку. Тим самим розробка наукоємних технологій повинна супроводжуватися підготовкою адекватним цим напрацюванням молодих спеціалістів, які будуть на їх основі формувати випуск наукоємної конкурентоспроможної продукції.

Висновки. Таким чином, інвестування у нагромадження, відтворення та розвиток інтелектуальних ресурсів є одночасно причиною та наслідком забезпечення сталого зростання матеріального та культурного рівня життя громадян та розвитку економіки. Забезпечення вітчизняної економіки достатньою кількістю кваліфікованих трудових ресурсів забезпечується інвестиціями у інтелектуальні ресурси. Для поліпшення якості та збільшення кількості інтелектуальних ресурсів необхідно спрямовувати інвестиційні ресурси на перенавчання існуючого трудового потенціалу більш конкурентоспроможним професіям, перепрофілювання, підвищення кваліфікації, оскільки

вкладання коштів у перепідготовку адаптованих до умов конкретного виробництва працівників забезпечить швидку віддачу. Потрібно заохочувати та підтримувати бажання персоналу здобувати вищу освіту, створювати умови для підвищення його культурного рівня, охорони здоров'я, законодавчо стимулювати вкладення благодійних коштів у розвиток інтелектуальних ресурсів. Для підвищення ефективності функціонування інтелектуальних ресурсів держава повинна сприяти ліквідації заборгованості та підвищенню заробітної плати як основного джерела його відтворення та нагромадження в усіх сферах докладання праці, оскільки низька заробітна плата та недотримання термінів її виплати суперечить якісному відтворенню як робочої сили, що нині функціонує на регіональних ринках праці, так і тієї, що прийде їй на зміну в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Манойленко О.В. Управління інноваційними процесами: формування методичного підходу до подолання бар'єрів розвитку. Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики. Х. : ВД «ІНЖЕК», 2013. С. 139–158.
2. Гурочкіна В. В. Інноваційний потенціал підприємства: сутність та система захисту. *Економіка: реалії часу. Науковий журнал*. 2015. № 5 (21). С. 51–57.
3. Потенціал розвитку і перспективи відродження сільських територій в умовах сучасних реформ: науково-аналітична доповідь/ під ред.. В. Борщевського. Львів, 2017. 43 с.
4. Попело О.В. Інтелектуальний капітал: теоретичний аспект і сучасні тенденції розвитку в Україні. *Економіка і регіон*. 2015. № 2. С. 66-78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econrig_2015_2_14 (дата звернення 03.09.2020)
5. Курило Л. І. Інтелектуальний капітал: теоретичний аспект. Академія муніципального управління. 2006. URL: http://www.rusnauka.com/NIEK_2006/Economics/9_17570.doc.htm.
6. Марутян Р. Інтелектуальні ресурси державного управління в системі забезпечення державної влади. Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентіві України. 2012. Вип. 1. С. 277-286. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadu_2012_1_30